

към свобода и активен протест е извън обществото. И в двата случая сюжетът е свързан с близкото минало. Ако Шилер привлича за прототип на Карл Моор Йохан Шваб, син на гостилничар, то Вазов изгражда фигурите на Странджата и Владиков по прототип на стария бунтовник Нено Тодоров-Странджата от Велико Търново и на учителя в Браила Велико Попов, приятел на Ботев.

Подобието между двете драми е най-вече между групата на „разбойниците“ и тази на „хъшовете“. Защото, когато възникват произведенията, и в двете литератури липсва изграждането на група от герои като колективен протагонист. Разлика установяваме в отношението група–вожд. При Шилер масата е ръководена от „силната личност“ Карл Моор. При Вазов формалният идеолог и главатар на емигриралите бунтовници Владиков не стои над другите, а е интегриран като главен герой в масата. Изцяло обаче българският писател не се отказва от „силната личност“. Той я изгражда в представители на групата като Странджата и Македонски. И Шилер, и Вазов влагат в понятията „разбойник“ и „хъш“, съответно в различния национален и исторически контекст, типологически подобно съдържание. Петер Михелсен подчертава, че според Шилер трябва да се „възхищаваме“ от разбойника и да го обичаме „като някой, който надхвърля мярката за обикновения човек“¹⁷. В повестта „Немили-недраги“ Бръчков, в който Вазов изобразява себе си, казва, че хъшовете са „по-висши същества, родени за страдания, борба и слава – не като другите смъртни“¹⁸.

Основната ос във фигурната констелация на двете драми се различава една от друга. Мотивът за враждуващите помежду си братя Карл и Франц, върху който Шилер изгражда част от творбата, липсва при Вазов. Евгени обаче в „Немили-недраги“ е като „философка, патриотка, революционерка“¹⁹, едно разгърнато съответствие на Амалия. Връзката между Амалия и Карл намира своя еквивалент в тази между Евгени и Владиков. В аналогичния конфликт между ярност към любимата и дълг към „разбойниците“ за разлика от Карл Моор Владиков се връща при другарите си. Могат да се приведат редица подобни примери.

Приликата между двете произведения е налице и в художественото им изграждане. Наред с еднаквата структура от пет действия, с богатия на жаргонни изрази и ругатни език, с вплетените песни и др. Може да се отбележи като специфичен израз на сродство и патетичният жест на героите, заявен в режисьорските бележки. Прилаганото от Шилер средство чрез разширяване на паузите да вкаменява на сцената някоя група е използвана от Вазов за „жива картина“ след края на V действие, за да завърши творбата си с една амбивалентна поанта от илюзия и утопия.

Използването на театрални средства е характерно за двамата писатели. Ако Шилер от една антикласицистична позиция прилага за „Разбойници“ театрални похвати на лудвигсбургската и шутгартската барокова опера, то Вазов придава на жестикулациите на своите хъшове театралния патос от епохата на Възраждането.

Комплицираното преплитане на рецепцията на Шилеровите „Разбойници“ с духовно-историческата ситуация в България през 70-те години на XIX в. продължава своето излъчване до възникването на Вазовите „Хъшове“. Когато Вазов конципира своята драма, отбелязва в „Българска христоматия“: „Разбойници“ на Шилер като „съчинение пълно със страст и сила и в което диша протест против узаконеният деспотизъм в обществото“²⁰.